

Poruke sa XVI međunarodnog savetovanja Udruženja za pravo osiguranja Srbije „Pravo osiguranja, uprava i transparentnost – osnove pravne sigurnosti” održanog na Paliću 17–19. aprila 2015. godine

Polazeći od opšteprihvaćenih stavova Udruženja za pravo osiguranja Srbije usvojenih i potvrđivanih na svim održanim godišnjim savetovanjima Udruženja od 2005. godine o delatnoj ulozi koju treba da ima aktivnost Udruženja u procesu usklađivanja osiguranja Srbije sa osiguranjem EU i stava da Poruke, kao završna faza rasprava koje se vode na godišnjim savetovanjima Udruženja za pravo osiguranja Srbije, treba da predstave sadržinu glavnih predloga koji su izneti i usvojeni u toku Savetovanja Udruženja za pravo osiguranja Srbije na generalnu temu „Pravo osiguranja, uprava i transparentnost – osnove pravne sigurnosti”, održanog na Paliću, 17–19. aprila 2015. godine, autori referata Savetovanja, stručnjaci sa akademskim obrazovanjem u društvima za osiguranje i institucijama čija profesionalna delatnost obuhvata osiguranje, na osnovu odabranih radova objavljenih u Zborniku radova Savetovanja i vođene diskusije, na Savetovanju su usvojili i javnosti upućuju nove predloge u cilju usaglašavanja osiguranja Srbije sa sistemom osiguranja EU, sadržane u sledećim

PORUKAMA

UGOVORI O NEŽIVOTNOM OSIGURANJU

Neka sporna pitanja određivanja merodavnog prava u prekograničnom osiguranju od odgovornosti u EU

Usled primene principa slobode pružanja usluga na osnovu Ugovora o funkcionisanju Evropske unije, došlo je do povećanja broja ugovora o osiguranju sa inostranim elementima, posebno na unutrašnjem tržištu EU. Kod prekograničnih ugovora o osiguranju postoji tendencija samoregulisanja koja se ispoljava kroz sačinjavanje opširnih uslova osiguranja, koji u najvećoj meri isključuju primenu nacionalnog prava i za cilj imaju stvaranje pravne i poslovne izvesnosti u okviru datog ugovornog odnosa.

Ugovori o osiguranju sa inostranim elementom predstavljaju složeno pitanje privatnog međunarodnog prava i zahtevaju pažljivu ravnotežu između privatnih interesa ugovornih strana, uz očuvanje autonomije ugovornih strana, predvidivost, pravnu izvesnost,

zaštitu slabije ugovorne strane i, u nekim slučajevima posebno u oblasti osiguranja od odgovornosti, javnih interesa.

Međutim, sistem koji je uspostavilo privatno međunarodno pravo EU čini se prilično složenim, jer umesto da daje jasna i precizna rešenja, ono u nekim oblastima pokreće brojna pitanja. Upravo u osiguranju od odgovornosti, postoje najmanje tri sledeća problema:

- Uredba Rim I propisuje da postoji obaveza zaključenja ugovora o osiguranju ako postoje specijalni propisi kojima je država članica propisala obaveznom neku vrstu osiguranja. Sa druge strane, ako je cilj Uredbe Rim I da obezbedi primenu *ius cogens* države koja je propisala obavezu zaključenja ugovora o osiguranju, nije jasno zbog čega jedna od njenih odredbi upućuje na pravo države u kojoj se nalazi rizik;

- omogućavanjem državama članicama da za merodavno pravo odrede neko drugo pravo od onog koje je propisano Uredbom Rim I, narušen je cilj pravne izvesnosti i obeshrabreno zaključivanje prekograničnih ugovora o osiguranju od odgovornosti, jer tera ugovorne strane da se obaveste o manje liberalnim propisima čija primena može doći u obzir u njihovom nacionalnom pravnom sistemu;

- Uredbom Rim II predviđeno je da lice koje je pretrpelo štetu može da podnese odštetni zahtev direktno osiguravaču lica odgovornog za nadoknadu štete, pod uslovom da merodavno pravo za vanugovorne obaveze ili merodavno pravo ugovora o osiguranju predviđa takvu mogućnost. U pogledu izbora prava koje će se primeniti na direktnu tužbu protiv osiguravača od strane trećeg lica stvorena je zabuna u nizu pitanja kao što su: Ko je ovlašćen da izvrši izbor između prava koje se primenjuje na vanugovorne obaveze i prava koje se primenjuje na ugovor o osiguranju? Da li je izbor prepušten sudu ili oštećeno lice ima pravo da jednostrano odredi merodavno pravo? Koji se kriterijum primenjuje?

Rešenja u vezi sa načinom primene navedenih pravila Uredbi Rim I i Rim II jedino je moguće pokretanjem odgovarajuće inicijative za tumačenjem od strane Evropskog suda pravde.

Osiguranje putem tendera

Javne nabavke predstavljaju izuzetno značajan i dinamičan trgovinski segment, u kojem se u postupku javne nabavke roba, radova i usluga, susreću subjekti javnog prava kao naručioci, sa subjektima privatnog prava kao ponuđačima. Zato postupku javne nabavke podležu i usluge osiguranja, ako su naručioci subjekti javnog prava.

Iako se sprovođenjem tendera suzbijaju moguće neregularnosti kroz podizanje transparentnosti, zaštitu prava ponuđača i adekvatnu kaznenu politiku, jedna od osnovnih nedoumica je da li postoji potreba da se usluge osiguranja izuzmu iz sistema javnih nabavki. Sa jedne strane, to bi omogućilo punu slobodu ugovaranja, dok bi sa druge strane to podrazumevalo nepostojanje transparentne i fer utakmice, jer bi se stvorila mogućnost diskrecionog izbora osiguravača od strane naručilaca. Osim toga, poseban problem sprovođenja tenderskog postupka nabavke, pa i nabavke usluga osiguranja, predstavljaju neprihvatljiva kašnjenja u dobijanju neophodnih dobara i usluga, što je od posebnog značaja „u delatnostima od posebnog društvenog interesa“, premda su planirani ekonomski, zdravstveni i socijalni ciljevi i interesi koji se nabavkama obezbeđuju značajni za svaku delatnost (na primer, kašnjenje u zaključenju ugovora o osiguranju zbog čega imovina i delatnost ostaju neosigurani, kašnjenja u nabavkama medicinske opreme zbog čega se narušava pravo na brzu i efikasnu dijagnostiku i lečenje ili kašnjenje u realizaciji planirane investicije zbog čega se stvaraju dodatni troškovi, itd.). Iz navedenih razloga, neophodno je veći naglasak staviti na efikasnost poslovanja i funkcionisanje institucija koje učestvuju u javnim nabavkama radi nesmetanog obavljanja delatnosti u interesu svih zainteresovanih strana, a posebno potrošača usluga. Da bi se to postiglo, neophodno je osmisliti i institucionalizovati drugačije mehanizme javnih nabavki od onih koji su danas u primeni u Srbiji koje će prvenstveno imati u vidu neomeđano funkcionisanje organizacija i institucija.

Privatno saosiguranje u uporednom pravu

Saosiguranje predstavlja koristan način deljenja rizika velikih vrednosti koje samo jedno društvo za osiguranje nije u stanju da pokriva. Kada se radi o zakonskom regulisanju odnosa saosiguranja pravni sistemi su grupisani u one koji ne sadrže posebna pravila za njegovu regulisanje, preko pravnih sistema koji ga regulišu šturo, do onih koji ga regulišu mnogo detaljnije.

U vezi sa načinom isplate osigurane nadoknade, preovlađujući je stav uporednog zakonodavstva da iz odnosa saosiguranja ne nastaje solidarna odgovornost prema ugovaraču osiguranja, izuzev ako nešto drugo

nije ugovoreno. Suprotno takvom rešenju, stoje pravni sistemi Srbije i republika bivše Jugoslavije po kojem se ugovarač osiguranja može obratiti bilo kojem osiguravaču za potpunu nadoknadu, čime je on u potpunosti zaštićen kako zbog brzine i jednostavnosti naplate osigurane štete, tako i u slučaju nesolventnosti nekog od osiguravača. Pored očiglednih prednosti u vezi sa zaštitom interesa osiguranika, ostaje otvoreno pitanje da li navedeno rešenje treba i dalje zadržati, jer ono se ne čini da je u skladu sa preovlađujućim delom uporednog prava koje veći značaj pridaje autonomiji ugovornih strana.

Posebna oblast koja je u našem pravu neregulirana u oblasti saosiguranja, jeste informisanje ugovarača / osiguranika o specifičnostima i ostvarivanju prava iz odnosa saosiguranja u polisi osiguranja. U tom smislu su bugarski i litvanski pravni sistemi, pored opštih pravila o načinu i sadržini informacija koje su ugovaraču osiguranja / osiguraniku dužni da daju društva za osiguranje, posrednici i zastupnici, ovo pitanje rešili kroz propisivanje obaveznih sastojaka ugovora o saosiguranju. Smatramo da se na taj način postiže veća transparentnost i jasnoća u korist ugovarača osiguranja. Tako bi se mogla imati u vidu rešenja litvanskog prava, a po kojem polisa mora da sadrži: 1) naziv i sedište vodećeg osiguravača; 2) nazive i sedišta ostalih saosiguravača; 3) procentualne udele svakog osiguravača u osiguranom riziku; 4) jedan od načina plaćanja osigurane beneficije propisane zakonom; 5) potpise i pečate svih osiguravača, ako njihov ugovor predviđa da će polisu osiguranja, pored vodećeg osiguravača, potpisati i svi ostali saosiguravači.

Osiguranje od prekida poslovanja

Neočekivani i prisilni prekid proizvodnog procesa može se ublažiti putem osiguranja šomaza. Imajući u vidu činjenicu da šteta ne nastaje jednokratno i trenutno, već se realizuje u dužem periodu, za osiguranika je bitno da razume pravna dejstva ugovora o osiguranju, shvati značaj i pravni domašaj klauzula sadržanih u uslovima osiguranja, te da zahteva trajanje garantnog roka u skladu sa rizicima koji mu objektivno prete. Osim ograničenja i isključenja odgovornosti osiguravača koja su opšteprihvaćena i standardna za ovu vrstu osiguranja, uslovi osiguranja mogu sadržavati i klauzulu o gubitku prava, koja može dovesti do nesporazuma i sporova između ugovornih strana.

Redovna odredba u uslovima osiguranja da je osiguranik dužan da se pridržava uputstava osiguravača, kao i da preduzima mere po njegovim uputstvima, kako bi se smanjila šteta i vreme trajanja prekida, čini se suvišnom. Naime, teško je zamisliti da je osiguravač

kadrovski dovoljno profesionalno sposoban da može zauzimati stručnije stavove u osiguranikovo delatnosti, od njega samog. Zbog toga bi domaća društva za osiguranje morala ili da izbace iz uslova osiguranja pomenutu klauzulu ili da je primenjuju krajnje obazrivo i da uputstva daju uz konsultaciju sa osiguranikom.

Iako je ovo osiguranje kompleksno za praktičnu primenu i likvidaciju šteta, a iznos premije često visok, ono pogotovo u uslovima sve češćih i većih elementarnih nepogoda, može biti od vitalnog značaja za dalju sudbinu osiguranika, te je u praksi osiguranja Srbije neopravdano nedovoljno zastupljeno. U tom smislu društva za osiguranje bi trebalo da ozbiljnije promovišu ovu vrstu osiguranja, da osposobe stručnu službu za adekvatno preuzimanje poslovnih podataka, praćenje poslovanja osiguranika, zadovoljavajuću i korektnu procenu nastale štete.

Takođe, bilo bi veoma korisno proširiti osiguravajuće pokriće, tj. smanjiti broj klauzula isključenja i podvesti pod osiguravajuću zaštitu i novonastale, osiguranim slučajem izazvane varijabilne troškove (na primer, troškove privremenog skladištenja sirovina ili poluproizvoda, utovara ili prevoza sirovina ili poluproizvoda), budući da i oni mogu značajno da opterete finansijski rezultat osiguranika. Time bi i premija bila veća, ali bi se osiguraniku omogućilo da u većoj meri utiče na sadržaj ugovora o osiguranju i prilagodi pokriće svojim konkretnim potrebama. U skladu s tim, trebalo bi posebno insistirati na obavezi osiguravača da ukaže osiguraniku na klauzule kojima se ograničava njegova odgovornost. Neophodna je i izrada jasnijih kriterijuma po kojima bi se objektivnije mogla proceniti šteta zbog odsustvovanja osiguranika sa tržišta i troškovi njegovog povratka u poslovno okruženje.

NADZOR DRUŠTAVA ZA OSIGURANJE

Novi pravci u nadzoru osiguranja u EU

Iz lekcija naučenih tokom globalne finansijske krize, očigledno je da se nadzor osiguranja mora razvijati u dva smera:

I – Iz ugla prudentnog postupanja treba koristiti trostepeni pristup kako bi se dobila detaljnija slika društva za osiguranje koje je predmet nadzora:

- usklađenost poslovanja sa pozitivnim propisima na osnovu događaja iz prošlosti.
- kontrola akumuliranih i tekućih rizika iz događaja iz prošlosti sa sadašnjim i budućim posledicama.
- analiza poslovnog modela iz ugla održive profitabilnosti u različitim vremenskim rasponima.

II – U oblasti zaštite potrošača nadzorna funkcija mora se pojačati u smeru nadzora razvoja proizvoda u pogledu načina na koji se proizvod koncipira i prodaje.

Oba nova smera dovode i do novih pravnih izazova. Postoji potreba da se formulišu novi nadzorni metodi radi ocene poslovnog modela. Analiza poslovnog modela je moguća samo ako nadzorni organi imaju adekvatna zakonska ovlašćenja i prilagodljivo horizontalno razmišljanje. Nadzorni organ treba da ima skladnu i realnu viziju tržišta i poslovanja institucije osiguranja koja je predmet nadzora. Oba nova smera mogu da budu efikasna samo uz snažnu pravnu podršku pravne teorije i znanjem kojim raspolažu predstavnici društava za osiguranje.

Evropska agencija za nadzor osiguranja i njena institucionalna ograničenja

Evropska agencija za nadzor osiguranja i penzijskih fondova (dalje u tekstu: EANO) učestvuje u postupku donošenja pravnih akata od strane Evropske komisije, tako što priprema nacрте za pravne akte Evropske komisije i izdaje smernice i preporuke nacionalnim nadzornim organima i finansijskim institucijama.

Pod određenim okolnostima ona ima pravo da i sama donosi obavezujuće odluke u vezi sa nadzorom. Ovo se naročito odnosi na konkretne slučajeve u kojima ona mora da neposredno deluje da bi obezbedila jedinstvenu primenu evropskih propisa o nadzoru. To je na primer, slučaj kada EANO ustanovi da je neki nacionalni organ prekršio pravo EU, kada postoji potreba za postupanjem u hitnim situacijama i u slučaju rešavanja nesuglasica između nadležnih organa nadzora u prekograničnim situacijama. Osim toga, EANO ima i pravo da izriče opomene i zabrane radi zaštite potrošača.

Sa druge strane, smernice EANO za razliku od direktiva i uredbi EU, kao meko pravo ne proizvode neposredno pravno dejstvo na osiguravajuće i druge finansijske institucije ili nacionalne organe nadzora i druge organe, niti su države članice u obavezi da je primene. Zato se u praksi EANO javljaju sledeća sporna pitanja za koja treba da se nađu odgovori:

– EANO vrši intenzivan pritisak da se primeni ono što je propisano njenim smernicama, kao posledica načela „ispuni ili obrazloži“, iako u skladu sa Ugovorom o funkcionisanju Evropske unije, smernice ne treba da budu „obavezujuće.“

– Smernice EANO se usvajaju izvan okvira formalnog zakonodavnog postupka bez učešća Evropske komisije, Saveta i Evropskog parlamenta, te zato ne podležu nikakvoj značajnijoj demokratskoj kontroli zbog čega postupanje EANO dovodi do daljeg premeštanja

donošenja propisa o nadzoru sa zakonodavca na izvršni organ vlasti.

– Imajući u vidu širok stepen diskrecionih sloboda i ovlašćenja za neposredno postupanje, dalje proširenje ovlašćenja EANO za neposredno delovanje protiv finansijskih institucija kao politički cilj nužno je povezano sa ograničenjima u pogledu njihove nezavisnosti.

– Problematično je što Uredbom 1094/2010 o osnivanju EANO nije predviđeno pravo da finansijska institucija kao druga strana, u određenim rokovima, iznese svoj stav neposredno pre donošenja pojedinačne odluke upućene nekoj finansijskoj instituciji.

– Za razliku od nacionalnih pravnih sistema do danas, na nivou Evropske unije ne postoje propisi koji bi regulisali upravni postupak, koji bi mogli da popune ovu prazninu u korist lica na koja se ti propisi odnose. Ova praznina ne može da se kompenzuje ni predviđenom naknadnom pravnom zaštitom po navedenoj Uredbi, pošto ovaj vid pravne zaštite nema odložno dejstvo. Pored toga, nepovratan je gubitak poverenja na tržištu i u javnosti, koji bi mogao da nastane kao posledica izricanja mogućih protivzakonitih opomena i zabrana.

Radi rešavanja gorenavedenih spornih pitanja, neophodno je imati u vidu sledeće:

– Neophodno je da se analizira da li mehanizam „ispuni ili obrazloži“, onako kako se on danas shvata, zaista ostavlja nacionalnim nadzornim organima dovoljno prostora za odlučivanje ili, pak, odstupanje predstavlja samo prividnu opciju.

– Dosadašnji pravni okvir iz čl. 16 Uredbe 1094/2010 trebalo bi da se dalje konkretizuje u pogledu mogućnosti i granica ovlašćenja za izdavanje smernica.

– Ukoliko se planiraju buduća proširenja ovlašćenja nadzornih organa država članica EU, sve planirane izmene Uredbe 1094/2010 moraju da se usklade sa zahtevima Evropskog suda pravde, prema kome ne bi trebalo da bude moguće da se u neograničenoj meri relativizuju zahtevi koji se postavljaju u odnosu na opomene ili zabrane.

– Naročito je potrebno da se jasno utvrdi da su nedopuštene sve smernice koje imaju za cilj da pripreme donošenje nekog zakona ili da izmene postojeći zakon.

– Mora da se razmotri razjašnjenje preambule br. 25 Uredbe o 1094/2010 u pogledu odnosa smernica – tehnički standard.

– Neophodno je što pre pristupiti izradi pravila upravnog postupka na nivou i pred organima Evropske unije.

Rizik neusklađenosti sa regulativom

Nastojanje da se domaće zakonodavstvo uskladi sa evropskim standardima u oblasti usluga osiguranja do

stupanja Srbije u EU mora biti u neposrednoj vezi sa stepenom razvoja domaćeg tržišta osiguranja i objektivnom mogućnošću domaćih društava za osiguranje da posluju u novim uslovima.

Adekvatno upravljanje rizikom u obavljanju poslova osiguranja, shodno minimalnim uslovima za upravljanje rizikom u ovoj oblasti, te potreba za kontinuiranom i sveobuhvatnom kontrolom zakonitosti poslovanja zahteva definisanje i uspostavljanje određenih funkcija koje treba da obezbede kontrolu i praćenje zakonitosti, kao i imenovanje nosioca ovih funkcija sa odgovarajućim stručnim kvalifikacijama i ličnim integritetom.

Evidentna je izvesna apstraktnost i neodređenost u uređivanju pristupa upravljanju rizicima i uređivanju sistema upravljanja, što otvara prostor za različito tumačenje i shvatanje sistema upravljanja i primenu u sopstvene sisteme upravljanja od strane subjekata nadzora na tržištu osiguranja Srbije. Neodređenost pristupa u uređivanju sistema upravljanja je u suprotnosti sa principom pravne sigurnosti i predvidivosti propisa. Polazeći od navedenog, neophodno je isto uzeti u obzir prilikom pripreme podzakonskih propisa od strane regulatornog i nadzornog organa.

Preventivna aktivnost organa nadzora u funkciji edukacije i obezbeđivanja discipline u primeni propisa može dodatno doprineti kreiranju vrednosti i značajno unaprediti obavljanje delatnosti osiguranja na tržištu Srbije.

OSIGURANJE OD AUTOODGOVORNOSTI

Regresni zahtevi Garantnog fonda

Problem neosiguranih vozila je problem većine država koje preduzimaju mere koje treba da doprinesu da se stimulišu vlasnici vozila da se osiguraju. U te mere se svrstava i pravo Garantnog fonda na regres isplaćenih iznosa od vlasnika neosiguranog vozila ili odgovornog lica.

Zakonodavac nije trebao da ograniči pravo Garantnog fonda na regres samo prema vlasniku neosiguranog vozila. Propisima treba predvideti pravo na regres prema vozaču, odnosno svakom licu umesto koga je Garantni fond isplatio naknadu štete. Na osnovu uvida u sudsku praksu u Srbiji, uočeno je da nije dobro kada je kao regresni dužnik označen samo vlasnik neregistrovanog vozila. Sa druge strane, u Hrvatskoj se pokazalo da nije dobro ni kada je izričito predviđeno pravo regresa samo prema licu odgovornom za štetu.

Čini se opravdanim da se izmenama Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju Srbije uredi rad Garantnog fonda imajući u vidu činjenicu da nije osnovan novi u skladu sa odredbama tog Zakona. Izmenama bi,

između ostalog, trebalo propisati da Garantni fond od oštećenog ne može da traži da dostavi dokaze da lice koje je odgovorno za štetu neće ili ne može da plati štetu.

Pravo Garantnog fonda na regres bi trebalo proširiti tako da se isti može da ostvari prema vlasniku neosiguranog vozila, vozaču i drugom licu odgovornom za štetu kao solidarnim dužnicima. Na ovaj način će se omogućiti uspešnija naplata regresnih potraživanja, odnosno obezbediti Garantnom fondu značajniji priliv sredstava po osnovu regresa.

Kako bi se otklonila mogućnost različitog tumačenja i primene zakonskih odredbi u sudskoj praksi u vezi sa dospelošću zahteva za regres Garantnog fonda i roka u kome ovo pravo zastareva, treba predvideti da zastarelost počinje da teče od dana kada Garantni fond pozove regresnog dužnika da izvrši svoju obavezu. Potraživanje Garantnog fonda je opravdano da zastareva u opštem roku zastarelosti od 10 godina. Ukoliko bi se propisivao kraći rok zastarelosti, on ne bi trebalo da bude kraći od pet godina.

PRODAJA PROIZVODA OSIGURANJA I ZAŠTITA POTROŠAČA

Transparentnost obaveze posrednika / brokera i zastupnika osiguranja na informisanje i savetovanje

Transparentno obavezno informisanje posrednika / brokera osiguranja i zastupnika osiguranja ugovarača osiguranja / kupca osiguranja o pojedinostima ugovora o osiguranju koji se zaključuje, pre i tokom trajanja ugovora o osiguranju, prema važećim direktivama EU i zauzetim stavovima o njima u državama članicama i evropskih institucija osiguranja obuhvata:

- blagovremeno saopštavanje informacija o bitnim pojedinostima ugovora o osiguranju, jer neblagovremeno informisanje i bombardovanje ugovarača osiguranja suvišnim informacijama otežava kupcu da donese informisanu odluku o proizvodu osiguranja koji kupuje,

- različito regulisanje ove obaveze po obimu i sadržaju u zavisnosti prema vrstama i / ili grupama ugovora o osiguranju, načinu i sredstvu komunikacije putem koga se ugovor o osiguranju zaključuje,

- davanje razudjenijih, odnosno brojnijih informacija za posrednike / brokere i zastupnike osiguranja koji ne daju savet i preporuku polise i društva za osiguranje sa kojim se ugovoraču osiguranja preporučuje da ugovor o osiguranju zaključi, jer se samo tako može očekivati da će ugovarač osiguranja moći i bez saveta da donese informisanu odluku o kupovini određene poli-

se, što je cilj blagovremenog i kvalitetnog informisanja ugovarača o ovim informacijama,

- obavezivanjem društava za osiguranje da za svaku grupu, odnosno vrstu ugovora o osiguranju sastave kratke sažetke, tj. informatore o proizvodu osiguranja koji bi sadržali na jednom mestu najvažnije informacije i preko njih kupcu osiguranja bio omogućen uvid u bitne karakteristike proizvoda osiguranja / polise, a naročito one koje se odnose na troškove, plaćanja i rizike, formulisane jasno i razumljivo,

- u privatnom penzionom osiguranju sažeci ili podaci u okviru predugovorne informativne isprave treba da omoguće kupcu da uporedi proizvode koje nude društva za osiguranje sa proizvodima koje nude banke i drugi subjekti,

- propisivanjem visokog stepena nivoa pažnje koju posrednik / broker i zastupnik osiguranja treba da pokažu u izvršavanju obaveze informisanja i oblika imovinske odgovornosti zbog povrede obaveze na informisanje ugovarača osiguranja o pojedinostima ugovora o osiguranju u cilju otklanjanja pravnih praznina koja u nacionalnim pravima postoje u ovim domenima.

Obaveza transparentnog savetovanja kupca osiguranja od strane posrednika / brokera i zastupnika osiguranja, kao i obaveza transparentnog informisanja, u smislu značenja koje mi dajemo toj kategoriji: da su ove obaveze regulisane tako da su u funkciji unapređenja zaštite kupca osiguranja, postiže se normiranjem u zakonodavstvu rešenja koja su iznad nivoa koje predviđa Direktiva o posredovanju u osiguranju od 2002. godine, i to:

- ustanovljenjem razlika u obavezi savetovanja u zavisnosti da li posrednik, odnosno zastupnik osiguranja savet daje na osnovu analize dovoljnog ili ograničenog broja ugovora o osiguranju na tržištu i broja društava za osiguranje koja ih nude, što doprinosi boljem razumevanju i jednostavnijoj primeni ove obaveze u praksi,

- određivanjem da preporuka o ugovoru o osiguranju i društvu za osiguranje koju oni daju mora voditi računa o odnosu između troškova savetovanja i premije osiguranja,

- propisivanjem da je preporuka za određeni ugovor o osiguranju povezana sa preporukom za odgovarajuće društvo za osiguranje,

- prihvatanjem rešenja da preporuka mora odgovarati potrebama i željama kupca osiguranja koje je posrednik / broker i zastupnik osiguranja dužan da ispita i utvrdi, ako se savet daje na dovoljnom broju proizvoda koji se nude na tržištu,

- prihvatanjem stava da se savetovanje može naplatiti od ugovarača osiguranja kao posebna usluga, odvojena od same usluge posredovanja,

– priznavanjem ugovaraču osiguranja prava da se odrekne savetovanja i dokumentovanja saveta, posebnom izjavom ugovarača u kojoj je naveo da ga je posrednik / broker, odnosno zastupnik osiguranja upozorio na posledice odricanja,

– ustanovljenjem obaveze savetovanja kao fakultativne obaveze za posrednika / brokera i zastupnika osiguranja, osim ako zakonom za sve ili pojedine vrste osiguranja nije ustanovljena obaveza savetovanja.

Zakonodavstvo u Srbiji mora biti značajno dopunjeno jer uopšte ne sadrži odredbe o obaveznom informisanju kupca osiguranja pre i tokom trajanja ugovora o osiguranju od strane posrednika / brokera i zastupnika osiguranja o pojedinostima ugovora o osiguranju, a u pogledu obaveze savetovanja posrednika / brokera osiguranja i zastupnika osiguranja za koga se (zastupnika) ne predviđa obaveza savetovanja kupca, kao i za društva za osiguranje kada direktno sa kupcem zaključuju ugovor o osiguranju, za koje takođe nije predviđena obaveza savetovanja kupca, da do donošenja i primene Direktive o distribuciji osiguranja koja će zameniti Direktivu o posredovanju u osiguranju, prihvati u ovoj oblasti rešenja iz nemačkog Zakona o ugovorima o osiguranju, među kojima su većina napred navedena i koja tu obavezu podižu na veći nivo transparentnosti.

UGOVORI O OSIGURANJU ŽIVOTA

Rizik gubitka sposobnosti i potreba za negom

U evropskom, sve starijem društvu rizik zavisnosti od tuđe nege i gubitka radne sposobnosti zbog bolesti ili nezgode treba da postanu važne teme. Sa druge strane, stalno se pokušava da se ova pitanja trajno izbrišu iz oblasti socijalne zaštite. Pri ekstremno niskoj stopi nataliteta od poslednje trećine prošlog veka, kao i tendencija za samačkim životom, zbrinjavanje u porodici ili uz pomoć porodice jako će oslabiti. Problem više ne može da reši ni država, odnosno samo socijalno osiguranje koje se zasniva na doprinosima kod prevelikog udela sve starijih osoba kao primalaca naknada osiguranja i sve manjeg udela mlađih lica kao uplatilaca

doprinosu. Zato i privatno životno osiguranje u vidu osiguranja nege ili osiguranja od gubitka profesionalne sposobnosti mora da sprovede određene reforme i da u svoju ponudu, osim novčane naknade, uvrsti i usluge nege na raznim nivoima:

– kao dopunu za usluge članova porodice angažovanih kao negovatelja, čime bi privatno osiguranje u saradnji sa obrazovnim ustanovama moglo da obezbedi brojna radna mesta za novouposlene negovatelje;

– kao privatnu rentu za negu po sistemu pokrića kapitala, kao dodatak državnom osnovnom finansiranju;

– kao „pružanje prvoklasne nege.“

Na navedeni način bi se ubuduće u usluzi nege sastavljenoj od porodice, države i privatnog osiguranja, postiglo stabilno rešenje, u kome bi prvenstvo imalo kombinovanje pokrića u sklopu osiguranja života.

Rizik dužeg trajanja života i upravljanje ovim rizikom

Rizik dužeg života od očekivanog je vrlo kompleksan rizik, zbog dugog roka realizacije, ali i oscilacija u različitim geografskim područjima. Zbog ovog rizika u mnogim državama penzijski planovi sa definisanim penzijama zamenjeni su penzijskim planovima sa definisanim doprinosima. Budući da se na tradicionalni način ne može upravljati ovim rizikom ili je to vrlo teško, njime se na međunarodnom tržištu sve više upravlja na alternativni način, i to korišćenjem novih proizvoda kao što su obveznice koje se odnose na rizik dužeg života od očekivanog, svopovi koji se odnose na rizik dužeg života od očekivanog i forvardi mortaliteta.

Za dobro upravljanje ovim rizikom vrlo je važno da se uključe i vlade država, a osim toga važno je i da osiguravači imaju savremenije tablice smrtnosti.

*Poruke sastavili:
prof. dr Jovan Slavnić i
prof. dr Slobodan Jovanović*

Upravni odbor Udruženja za pravo osiguranja Srbije usvojio je Poruke sa XVI savetovanja na sednici od 5. 6. 2015. godine